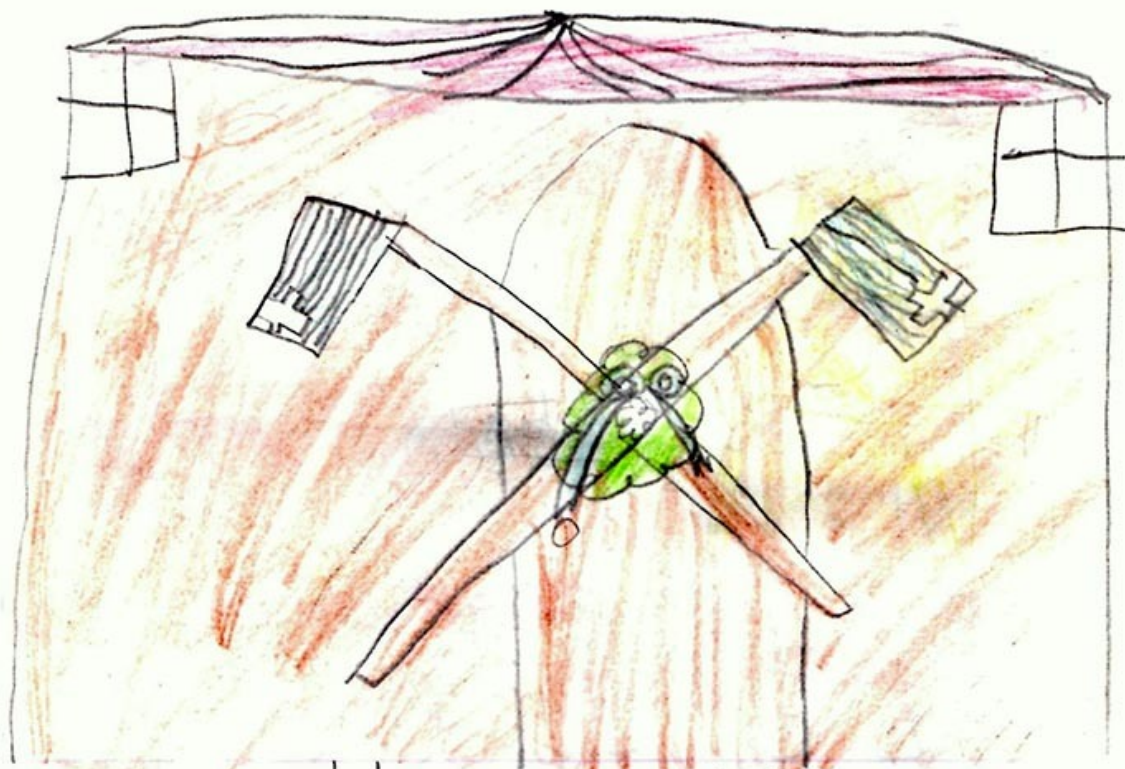

Σχολείο και εθνικό πνεύμα

Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας -εάν κρίνω από τα εκλογικά αποτελέσματα των τελευταίων χρόνων και από κουβέντες που φτάνουν κατά καιρούς στα αυτιά μου-αντιλαμβάνεται την Ελλάδα ως μια χώρα ομοιογενή, η οποία αποτελεί την ιστορική και πολιτισμική συνέχεια του αρχαίου ελληνικού κόσμου· μίας χώρας που κατοικείται από Έλληνες υπηκόους, που μιλούν την ελληνική γλώσσα, είναι χριστιανοί ορθόδοξοι στο θρήσκευμα και διατηρούν, από κοινού, τα ίδια, αναλλοίωτα στους αιώνες, «ελληνικά» χαρακτηριστικά. Όπως αναφέρουν και οι καθηγήτριες του παιδαγωγικού τμήματος της Αθήνας Α. Φραγκουδάκη και Θ. Δραγώνα, οι μύθοι και οι παραδόσεις— όπως άλλωστε και η ιστορία και η γλώσσα- αναπαράγονται από γενιά σε γενιά, δίνοντας αίσθηση πολιτιστικής συνέχειας, αλλά και ενισχύοντας την ψευδαίσθηση μιας ταυτότητας σταθερής και ανεπηρέαστης τόσο από τον χωροχρόνο όσο και από εξωτερικούς παράγοντες. Αυτή η προσέγγιση της ελληνικότητας καθησυχάζει τους Έλληνες για την καθαρότητα της καταγωγής τους και απομονώνει όσους προέρχονται από διαφορετικό έθνος, ανήκουν σε άλλη φυλή ή πιστεύουν σε άλλη θρησκεία.

Η σημαούλα μου

Τη σημαούλα μου κρατώ,
και με καμάρι περπατώ.

Ακολουθώντας την ίδια τακτική, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, αναπαράγει-και έτσι συντηρεί- την ίδια ιδεολογία, «μια ρομαντική αντίληψη του έθνους ως φυσικής οντότητας, στη βάση μιας εθνικής αφήγησης που ανακαλεί κοινές μνήμες και κοινά χαρακτηριστικά», όπως γράφει η καθηγήτρια ιστορίας και αρχαιολογίας Ε. Αβδελά. Η ιδεολογία αυτή μεταφέρεται στους μαθητές, όχι μόνο μέσω του πνεύματος των σχολικών βιβλίων- με καλύτερο παράδειγμα εκείνο του βιβλίου της ιστορίας- αλλά και με τον τρόπο που οργανώνονται οι καθιερωμένες παραδοσιακές σχολικές εορτές των εθνικών επετείων. Έτσι, αν και οι εθνικές επέτειοι γιορτάζονται στα σχολεία ολόκληρου του κόσμου με σκοπό να επισημανθεί η σπουδαιότητα συγκεκριμένων ιστορικών

και εθνικών γεγονότων της κάθε χώρας, παρατηρούμε ότι στην Ελλάδα οι εορτασμοί έχουν αποκλειστικά εθνοκεντρικό χαρακτήρα, στοχεύοντας στην εθνική διαπαιδαγώγηση των μαθητών, στην ενίσχυση της εθνικής τους ταυτότητας και στη διατήρηση ενός αισθήματος υπερηφάνειας για τη συνολική ιστορική πορεία της χώρας ανά τους αιώνες.

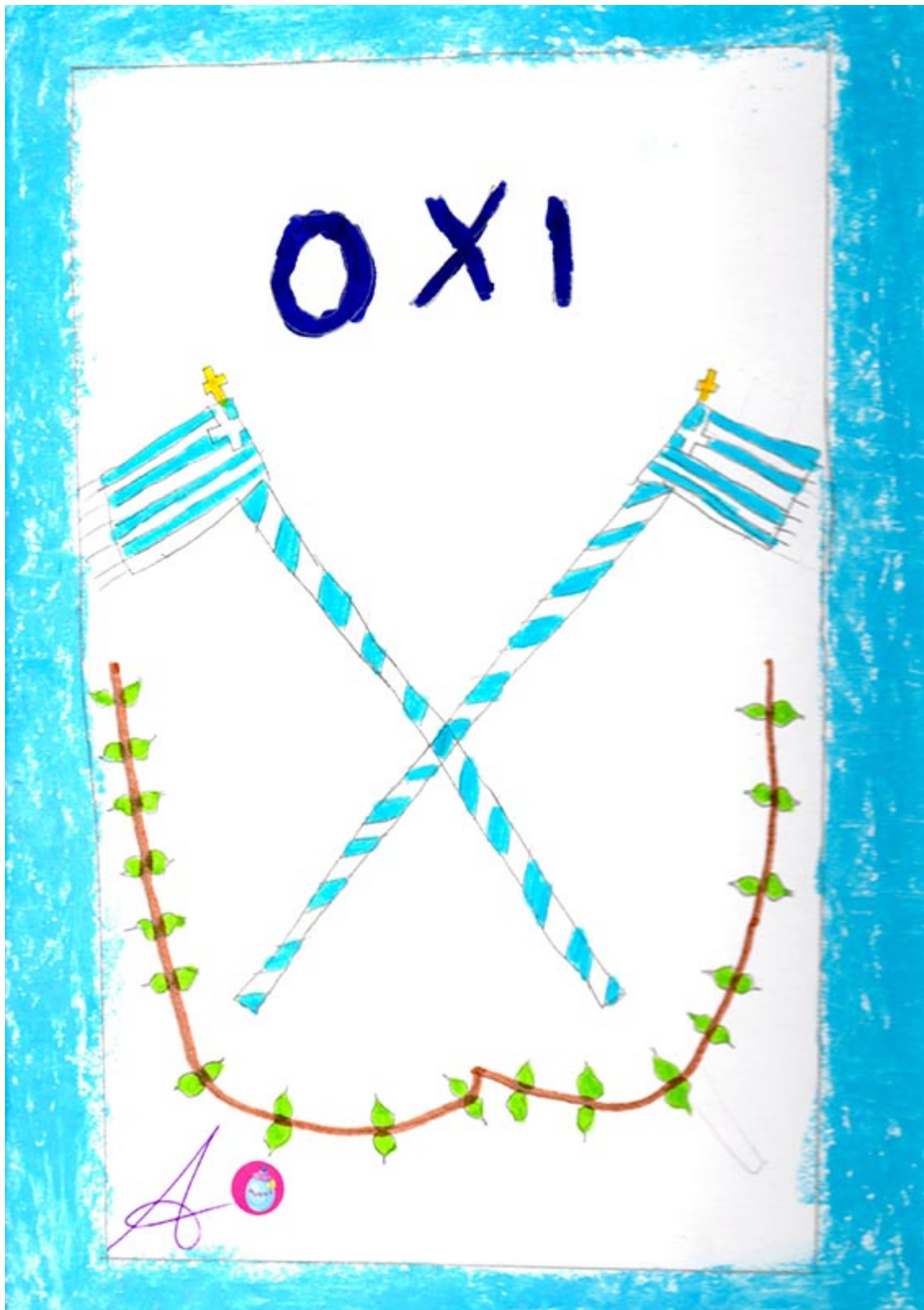
Στο ελληνικό σχολείο δεν εξετάζονται έννοιες παναθρώπινες. Δεν μιλάμε κατά του πολέμου ή κατά του φασισμού. Οι εθνικές εορτές με τα ποιήματα και τις μαθητικές παρελάσεις παρασκευάζουν μια αντίληψη για τον πατριωτισμό που θέλει το ελληνικό έθνος γενναίο, στιβαρό και με αναλλοίωτες στη ψυχοσύνθεση του, αξίες όπως ελευθερία και πίστη στη πατρίδα.

Στην Ελλάδα οι εθνικές επέτειοι αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της σχολικής πραγματικότητας και γιορτάζονται με κάθε επισημότητα. Στα παιδιά μοιράζονται ποιήματα, ετοιμάζονται θεατρικά με σκηνικά και κουστούμια και βεβαίως διασχίζονται, για ώρες, οι σχολικές αυλές από μαθητές με στρατιωτικό σχηματισμό και βημα. Πρόκειται, ουσιαστικά, για μια εθνική παράδοση η οποία στοχεύει να εδραιώσει στην συνείδηση των μαθητών ένα έθνος στρατιωτικά ετοιμοπόλεμο, γεμάτο θάρρος και ηρωισμό και βεβαίως συναισθηματικά συνδεδεμένο με τα γεωγραφικά όρια της Ελλάδας.

Όπως αναφέρει και σε κείμενο της η Ε.Αβδελά οι εθνικές επέτειοι όντας άμεσα συνυφασμένες με την ιστορία κάθε χώρας λειτουργούν ως θεματοφύλακες της ιστορίας της και φορείς της εθνικής ιστορικής συνείδησης και της εθνικής μνήμης. Οι εθνικές εορτές υπάρχουν για να καλλιεργούν τον θαυμασμό και την εθνική υπερηφάνεια για το ένδοξο παρελθόν. Τι γίνεται όμως με τους μαθητές που δεν μπορούν να ταυτιστούν με αυτό το παρελθόν; Πως άραγε να νοιώθει ένας μαθητής όταν πρέπει να μάθει απέξω ένα ποίημα που εξυμνεί τον ηρωισμό των Ελλήνων όταν ο ίδιος με τα βίαια μιλά την ελληνική γλώσσα; Πως μπορεί το ελληνικό σχολείο από τη μια μεριά να πραγματοποιεί εκδηλώσεις με τέτοιου είδους συμβολικές μορφές ταύτισης έθνους-κράτους και την ίδια στιγμή να μιλά και να προωθεί μια

διαπολιτισμική εκπαιδευτική προσέγγιση;

Είναι κατανοητό πως το σχολείο προσπαθεί ποικιλοτρόπως να αποδείξει πως η ιστορία της χώρας μπορεί απλά να αποτυπωθεί σε μια ευθεία χρονική γραμμή εμποτισμένη με μια αγνή αυθεντικότητα η οποία διέπει όλους του ιδεολογικούς -όπως άλλωστε και τους κρατικούς- μηχανισμούς του. Για αυτό το λόγο είναι αδιανόητο να αμφισβητήσεις την ύπαρξη του κρυφού σχολείου ή να συζητήσεις στη σχολική τάξη “πώς, γιατί και από ποίον” ειπώθηκε αυτό το περίφημο ΟΧΙ. Για αυτό το λόγο θεωρείται ελλειμματικός μαθησιακός σχεδιασμός να μιλήσει ο εκπαιδευτικός μόνο για “αξίες” όπως πόλεμος, ειρήνη, φασισμός και δημοκρατία· όπως είναι λόγος για μετάθεση η προσέγγιση της σημαίας σαν ένα σύμβολο εθνικής υπερηφάνιας όλων των εθνών και όχι μόνο των ελλήνων -μη ξεχνάμε πως το 2012 νηπιαγωγός,σε νηπιαγωγείο της Λευκάδας, μετατέθηκε από τη σχολική μονάδα που υπηρετούσε γιατί ένας γονιός την κατήγγειλε στη πρωτοβάθμια και ύστερα στην τοπική οργάνωση της Χρυσής Αυγής, πως για τους εορτασμούς της 28^{ης} Οκτωβρίου κρέμασε στη τάξη της και ελληνικές και αλβανικές σημαίες.

Είναι σημαντικό το σχολείο να αφηγείται και να εξηγεί την ιστορική πορεία ενός έθνους όπως είναι σημαντικό να αισθάνονται τα παιδιά περήφανα για τη καταγωγή τους, αλλά όλα τα παιδιά όχι μόνο αυτά με γονείς Έλληνες. Η ιστορική

συνείδηση ενός λαού δε μπορεί να χτίζεται με παρελάσεις και σχολικά ποιήματα γεμάτα ηρωισμό. Δε γίνεται να μαθαίνουμε ακόμα στους μαθητές να καταδικάζουν τους εχθρούς της πατρίδας, να φοβούνται την αλλοίωση της εθνικής τους “καθαρότητας” από την επαφή με τον “άλλο” και να αγωνιούν για το εάν και πόσο ήρωες θα φανούν οι ίδιοι εάν χρειαστεί. Αναρωτιέται κανείς αν θα έρθει ποτέ μία ημέρα που θα μπορεί να σκέφτεται το ελληνικό σχολείο χωρίς να αισθάνεται μια βαριά μελαγχολία. Έπειτα, κοιτάζοντας τους σχολικούς τοίχους τους οποίους και αυτόν τον Οκτώβρη στολίζουν οι ίδιες φωτογραφίες, οι ίδιες ηρωικές φιγούρες, και η ίδια φωτοτυπία με αυτή την περίφημη μονολεκτική – χωρίς περαιτέρω αιτιολόγηση- απάντηση με τα τρία γράμματα, προβληματίζεται ακόμη περισσότερο.

Αβδελά Ε., (1998), *Ιστορία και σχολείο*, Αθήνα: νήσος.

Φραγκουδάκη Αν. & Δραγώνα Θ., (1997), «*Τί είν’ η πατρίδα μας;*» *εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.